

Ks. Henryk Witczyk

W JAKI SPOSÓB PSALMY POCHODZĄ OD BOGA?

W Pięcioksięgu i w księgach proroków udało się dostrzec taki model natchnienia, w którym decydującym faktem jest pochodzenie słowa Bożego, zawartego w nich jako tekstach spisanych, bezpośrednio od Boga. Dlatego też na podstawie świadectw (*autotestimonianza dei testi*) zamieszczonych w poszczególnych księgach można odpowiedzialnie wierzyć, że Bóg jest głównym Autorem Pięcioksięgu czy ksiąg prorockich.

Jednak ten szczegółowo opisany w dokumencie model pochodzenia od Boga większości ksiąg Starego Testamentu napotyka pewne trudności w odniesieniu do Księgi Psalmów. Jak wiadomo, psalmy w absolutnej swej większości – tak hymny, jak i lamentacje czy psalmy dziękczynne – są słowem pochodzącym od człowieka, a skierowanym do Boga.

Jednak wnikliwa analiza poszczególnych utworów Psalterza pozwala dostrzec, że również w odniesieniu w nich rozpoznajemy model natchnienia rozumianego jako pochodzenie zawartego w nich orędzia od Boga. Szczegółowa analiza wybranych psalmów pozwoli zobaczyć, w jakim stopniu orędzie to – wyrażane ostatecznie w słowach i w tekstach spisanych – jest zapośredniczone przez inne formy komunikacji Boga z Jego ludem.

Biorąc pod uwagę to, co same teksty mówią, da się wyodrębnić – nie pretendując do odkrycia pełni obrazu – przynajmniej trzy rodzaje tej komunikacji czy,

inaczej mówiąc, więzi z Bogiem. Musimy jednakże pamiętać, że chodzi o więź czy komunikację mającą miejsce na przestrzeni wielu wieków historii biblijnego Izraela. Psalterz jest bowiem zbiorem modlitw, które zrodziły się z osobistego i wspólnotowego doświadczenia obecności i działania Boga w jego dziejach, w różnych okresach jego historii: w epoce królów, następnie podczas wygnania, gdy Bóg coraz bardziej jest rozpoznawany jako król Izraela, wreszcie po powrocie z wygnania w epoce Drugiej Świątyni.

Każdy psalm pochodzi od Boga i jest natchniony przez Boga, ponieważ jest świadectwem żywej i silnej więzi z Bogiem, która kształtowała się pod wpływem różnych czynników. Przeprowadzona analiza pozwala wyodrębnić trzy różne formy tej więzi. Te trzy typy więzi z Bogiem są przeżywane na bazie przymierza synajskiego, które obejmuje obietnicę aktywnej obecności Boga w codziennym życiu ludu i w świątyni.

Doświadczenie obecności i działania Boga w życiu wierzących

Modląc się psalmami doznają potężnej pomocy Boga w formie odpowiedzi na ich wołanie o pomoc. Większość psalmów zbudowana jest w ten sposób, że zawiera w sobie elementy modlitwy błagalnej i uwielbienia bądź dziękczynienia.¹ Te dwa, czy wręcz trzy, elementy występują w jednym psalmie w różny sposób ze sobą połączone i w różnym natężeniu. Ale tym, co określa i odpowiednio mocno je łączy, jest zawsze działanie Boga, o którym autor psalmu (orant) mówi bardzo konkretnie w formie świadectwa, jakkolwiek na sposób poetycki. W Psalmie 30 znajduje się takie świadectwo. Najpierw psalmista przytacza treść swego błagania:

***„Wołam do Ciebie, Panie,
błagam Boga mego o miłosierdzie....
Wysłuchaj, Panie, zmiłuj się nade mną;
bądź, Panie, dla mnie wspomóżycielem!” (wv. 9-10).***

Ale ostatecznie wyznaje:

1 Por. G. Bornkamm, *Lobpreis, Bekenntnis und Opfer*, BZAW 30(1964), s. 46-63; W. Beyerlin, *Die „toda“ der Heilsverkündigung in den Klageliedern des Einzelnen*, ZAW 79(1967), s. 208-224; E. Lipinski, *Les psaumes d'action de graces individuelle*, REL 53(1967), s. 348-366. E.S. Gernstenberger, *Der Bittende Mensch. Bitritual und Klagelied des Einzelnen im Alten Testament*, WMANT 51, Neukirchen 1980; G. Gerleman, *Der „Einzelne“ der Klage - und Dankspsalmen*, VT 32(1982), s. 33-49.

**„¹² Biadania moje zmieniłeś mi w taniec;
wór mi rozwiązałeś, opasałeś mnie radością,
¹³ by moje serce nie milknąc psalm Tobie śpiewało**

[hebr. jazammereka, od zimmer].

**Boże mój, Panie, będę Cię wysławiał [’odeka, od jadah,
w LXX – eksomologēsomai] na wieki” (ww.12-13).**

Widzimy zatem aż trzy działania Boga: „zmieniłeś” (*hapakta*), „rozwiązałeś” (*pittachta*), „opasałeś” (*te’azzereni*).

W Psalmie 12 te działania, które Bóg podejmuje w odpowiedzi na błagalne wołanie oranta, nazwane są wręcz „słowem”, Jego „wypowiedzią”:

**„Na utrapienia biednych i jęk ubogich, odpowiada Pan [yö´mar yhwǎ]:
»Teraz powstanę i dam zbawienie temu, który go pożąda«” (w.6).**

Zawarta w w.7b odpowiedź Boga określona jest w następnym zdaniu w niezwykle mocny sposób: „Słowa [’imarot] Pańskie to słowa [’amarot] szczerze, wypróbowane srebro, bez domieszki ziemi, siedmiokroć czyszczone”. Ta wypowiedź Boga – określona za pomocą liczby mnogiej w w.7 – jest widziana jako wieloaspektowa. Nawiązuje bowiem do licznych wypowiedzi bezbożnych, którzy szydzili z wiary w Boga, wyznawanej przez oranta (ww. 3-5). Jednocześnie zapowiada kilka działań, które Bóg – wbrew opinii szydzców i wrogów – podjął dla dobra oranta.

W Psalmie 30 wołał do Boga pojedynczy wierzący, w Psalmie 12 woła rzesza biednych i ubogich, wspólnota. Dlatego należy stwierdzić, że zarówno osobiste, jak i zarazem wspólnotowe doświadczenie Boga, który zbawia, jest siłą inspirującą psalmy błagalne i hymny. Jest ono zawsze przynajmniej wspomniane, jeżeli nie opowiedziane szerzej.

W Psalmie 18 jest ono szeroko przedstawione na początku psalmu:

**„⁵ Ogarnęły mnie fale śmierci i zatwożyły mnie odmęty niosące
zagładę;**

⁶ oplątały mnie pęta Szeolu, zaskoczyły mnie sidła śmierci.

**⁷ W moim utrapieniu wzywam Pana i wołam do mojego Boga;
usłyszał On mój głos ze swojej świątyni, a krzyk mój dotarł do Jego
uszu” (ww.5-7; 30,2).**

Psalmista podkreśla, jak intensywna była jego modlitwa. Zwraca uwagę fakt, że ma ona charakter głośnego wołania, wręcz krzyku, który ostatecznie docie-

ra do uszu Boga. Stwierdzenie, że Bóg usłyszał tę modlitwę, jest jednoznaczne ze stwierdzeniem otrzymania od Niego pomocy przez oranta, który już tonął w falach śmierci i był w jej sidłach.

Z kolei w Psalm 142 orant na samym końcu opisuje swoje nieszczęście i kieruje do Boga apel o wyzwolenie: „Wyprowadź mnie z więzienia, bym dziękował imieniu Twojemu. Otoczą mnie sprawiedliwi, gdy okażesz mi dobroć” (w.8). Ma tak silną wiarę w Boga, który wybawia sprawiedliwych, że jest całkowicie pewien Bożej odpowiedzi.

Natomiast w Psalmie 22 odpowiedź Boga przytoczona jest w samym środku utworu. Po szczegółowej prezentacji śmiertelnego zagrożenia ze strony bestialskich wrogów, gdy opuszczają go ostatnie siły vitalne, orant nieoczekiwanie stwierdza: „wysłuchałeś mnie”. Jest to moment zwrotny – po tym stwierdzeniu psalmista wznosi do Boga pieśń dziękczynną, w którą włącza elementy uwielbienia.

Podobnie centralne miejsce zajmuje świadectwo o działaniu, które Bóg podjął w odpowiedzi na modlitwę wierzącego w Ps 85,7-9. „Pomiędzy ludzkim słowem modlitwy błagalnej a słowem uwielbienia stoi Słowo wyrażające obietnicę i działanie Boga. Gdy psalmista je usłyszy, czuje się natchniony, aby je obwieścić innym. W ten sposób Słowo to jest oczekiwane, przyjmowane i uwielbiane nie tylko przez jednostkę, ale przez cały lud”.²

Aby jednak słowo niosące obietnicę wsparcia nikomu nie jawiło się jako nierealne, słabe, bez pokrycia w rzeczywistości psalmiści wiele razy stanowczo stwierdzają – w formie wyznania-świadectwa – sam fakt Boże interwencji. Autor Psalmu 66 uroczyście oznajmia w świątyni:

**„Wszyscy, co się Boga boicie, chodźcie,
słuchajcie, chcę opowiedzieć [šim`û wa`ásaPPürâ], co uczynił
On mojej duszy!**

¹⁷ Do Niego wołałem moimi ustami i chwaliłem Go moim językiem.

**¹⁸ Gdybym w mym sercu zamierzał nieprawość, Pan by mnie
nie wysłuchał.**

¹⁹ Lecz Bóg wysłuchał: dosłyszał głos mojej modlitwy.

**²⁰ Błogosławiony Bóg, co nie odepchnął mej prośby
i nie odjął mi swojej łaskowości”.**

Równie mocno świadectwo o ocalającym działaniu Boga w swoim życiu składa autor Psalmu 73:

**„Bo oto giną ci, którzy od Ciebie odstępują,
Ty gubisz wszystkich, co łamią wiarę wobec Ciebie.
28 Mnie zaś dobrze jest być blisko Boga,
w Panu wybrałem sobie schronienie,
by opowiadać wszystkie Jego dzieła”.**

Z przeprowadzonych wyżej analiz jasno wynika, że odpowiedź Boga na modlitwę jest główną przyczyną inspirującą psalmistów do skomponowania psalmów, w których realistycznie i bardzo szczegółowo ukazują swój kontakt z Bogiem. Definitywny kształt owych psalmów ostatecznie pochodzi od Boga. Bez Jego bowiem interwencji zbawczej błagalna modlitwa pozostałaby wyrazem ludzkich pragnień, często bolesnych doświadczeń, ale nie byłaby – w połączeniu ze świadectwem o działaniu Boga – słowem ostatecznie pochodzącym od Boga i objawiającym Boga.³ Należy koniecznie podkreślić, że ma ona charakter osobisty i wspólnotowy zarazem: jest słowem pochodzącym od Boga, który przez pojedynczego oranta kieruje orędzie mówiące o Nim do całego ludu Przymierza. Takie doświadczenie – wydarzenie – poprzedzone często słowem obietnicy (jak w Ps 12) było rozumiane jako „słowo” Boga. Bóg Psalmów mówi nie tylko słowami obietnicy, ale nade wszystko przez swoje interwencje w życie ludzi modlących się do Niego (autorów poszczególnych psalmów). Między ludzkim słowem błagania lub uwielbienia stoi „słowo” Boga (oczekiwane, otrzymane i wysławiane podczas zgromadzenia ludu w świątyni).

Głos Boga w stworzeniach

Oranci mówią nie tylko o cudownych czynach Pana, które wydarzyły się w ich życiu osobistym lub wspólnotowym, ale także o tych dziełach, których Bóg dokonał w całym stworzeniu.⁴ Patrząc na zadziwiające zjawiska w świecie stworzeń, odkrywają, że są one wcieleniami słowa, które Bóg wypowiedział na początku. To rozbrzmiewające w stworzonym świecie słowo Boga dociera do uszu psalmistów, jest przez nich odbierane oraz interioryzowane, aby ostatecznie wypłynąć z ich ust (i spod rylca) jako orędzie pochodzące od Boga, a skierowane do każdego wierzącego Izraelity i do całego ludu.

3 Por. O. Fuchs, *Die Klage als Gebet. Eine theologische Besinnung am Beispiel des Pslams 22*, München 1982.

4 Por. A.M. Dubarle, *Note sur le Ps 19*, w: *La manifestation naturelle de Dieu d'après l'Écriture*, Paris 1976, s. 26-30; P. Beauchamp, *Psaumes nuit et jour*, Paris 1980, s. 162-169; L.A. Ciordia, *Los cielos pregonan la gloria di Dios*, May 10 (1984), s. 67-73; Ch. Dohmen, *Ps 19 und sein altorientalischer Hintergrund*, Bib 64 (1983), s. 501-517; A. Deissler, *The Theology of Psalm 104, FS Oesterreicher*, New York 1981, s. 31-40; G. Rinaldi, *L'universo nei Salmi*, BiOr 15(1973), s. 229-238.

Ps 19,2-5 przypomina cudowne dzieła Boga Stworzyciela i opisuje ich sposób mówienia:

**„Niebiosa głoszą chwałę Boga,
dzieło rąk Jego nieboskłon obwieszcza.
Dzień dniowi głosi opowieść,
a noc nocy przekazuje wiadomość.
Bez języka, bez słów, bez głosu, który by słyszano;
ich przesłanie się rozchodzi na całą ziemię
i aż po krańce świata ich orędzie”.**

Psalmista wylicza takie dzieła Boga Stworzyciela jak niebios, nieboskłon – czyli górną część biblijnego kosmosu, reprezentującą całość stworzenia. Są one dla niego żywym podmiotem, który „głosi” i „obwieszcza” chwałę Boga widoczną w dziełach Jego rąk. W pierwszym zdaniu użyty jest imiesłów trybu piel od rdzenia *sapar* – „głosić”, „opowiadać”. Jest znamienne, że w większości tekstów rdzeń ten używany jest w odniesieniu do uroczystej proklamacji dokonywanej przez proroka lub osobę przewodniczącą zgromadzeniu liturgicznemu. Najczęściej odbywa się to w świątyni, jak Izraelici wybawieni od śmierci: „I niech składają ofiary dziękczynne, niech głoszą z radością Jego dzieła!” (*wi|saPPürû ma`áSäyw Bürinnâ* – Ps 107,22). W świątyni również prorok „ogłasza” dekret Boga (*‘asapperah ‘el choq jhwh*), który ustanawia swojego króla na Syjonie (Ps 2,7).

Z kolei w Psalmie 9 orant, który występuje podczas zgromadzenia modlitewnego w świątyni, przedstawia swój zamiar uroczystej recytacji tekstu opowiadającego o czynach Boga w następujący sposób: „opowiem wszystkie cudowne Twe dzieła” (*‘ásaPPürâ Kol-niplü ‘ôtÊ^gkä*) (por. Ps 22,23.31; 26,7-8). „Wszyscy, co się Boga boicie, chodźcie i słuchajcie, chcę opowiedzieć, co uczynił On mojej duszy!” (*wa ‘ásaPPürâ* – Ps 66,16). „Moje usta będą głosić Twoją sprawiedliwość, przez cały dzień Twoją pomoc: bo nawet nie znam jej miary” (Ps 71,15; por. Ps 73,28; 75,2). A podmiot liryczny Psalmu 118, ocalony przez Boga od śmierci, wyznaje: „Nie umrę, lecz będę żył i głosił dzieła Pańskie” (*wa ‘ásaPPër ma|`áSê yäh* - w. 17).

Natomiast w Ps 44,2 czasownik określa wielką tradycję ustną, w której z pokolenia na pokolenie przekazywane jest świadectwo przodków o dziełach Boga: „Boże, słyszeliśmy na własne uszy: ojcowie nasi nam opowiadali o czynie, którego za ich dni dokonałeś, za dni starożytnych” (*siPPürû-läⁿnû*) (por. Ps 48,14; por. 78,34; 79,13; 145,4-6).

Rzeczownik *sē^gper* w Ps 40,8 oznacza po prostu „księgę” („Wtedy powiedziałem: »Oto przychodzę; w zwoju księgi o mnie napisano«” – *Bimgillat-sē^gper*

Kätüb`äläy). Ps 69,29 mówi o „księdze życia” (*sē^oper Hayyîm*). Wreszcie, rzeczownik soper oznacza pisarza, skrybę, sekretarza (por. Ps 45,2).

W Ps 96,1-4 podmiotem paralelnym do niebios, które „głoszą” chwałę Boga, są ludzie wierzący w Boga, Izraelici mieszkający na całej ziemi, we wszystkich krainach:

„Śpiewajcie Panu pieśń nową, śpiewajcie Panu, wszystkie krainy
[Kol-hä`ä^orec]!

² Śpiewajcie Panu, błogosławcie Jego imię, z dnia na dzień głoście
Jego zbawienie!

³ Rozgłaszajcie Jego chwałę wśród narodów *[saPPürû baGGôyîm]*,
Jego cuda - wśród wszystkich ludów!

⁴ Bo wielki jest Pan i godzien wielkiej chwały, wzbudza
On większy lęk niż wszyscy bogowie”

Równie mocno na czynność publicznego obwieszczania Bożych dzieł wskazuje druga forma czasownikowa (imiesłów trybu *hifil*) od rdzenia *nagad*: „niebiosa obwieszczają dzieła Jego rąk” (*û|ma`áSĔ yädäyw maGGîd hărăqî^a`*). Najpierw sam Bóg jest Tym, który „obwieścił [*maGGîd*; LXX – ἀπαγγέλλων] swoje słowa Jakubowi, Izraelowi ustawy swe i wyrok” (Ps 147,). W Ps 9,12 rdzeń *nagad* odnosi się on do czynności głośnego i publicznego obwieszczania w świątyni dzieł, które Bóg dokonał dla dobra Syjonu: „Psalm śpiewajcie Panu, co mieszka na Syjonie, pośród narodów głoście [*haGGî^odû*; LXX – ἀναγγείλατε] Jego dzieła”. Potomkowie sprawiedliwego, który został cudownie ocalony przez Boga, „sprawiedliwość Jego ogłoszą ludowi, który się narodzi: »Pan to uczynił«” (Ps 22,32). Z kolei autor Psalmu 40 nie czuje się na siłach, by opowiedzieć o wszystkich cudach, dokonanych przez Boga dla Izraela: „Wiele Ty uczyniłeś swych cudów, Panie, Boże mój, a w zamiarach Twoich wobec nas nikt Ci nie dorówna. I gdybym chciał je wyrazić i opowiedzieć [*‘aGGî^odâ wa`ádaBBê^orâ*], będzie ich więcej niżby można zliczyć” (w. 5). Autor Ps 50 stwierdza, że „niebiosa zwiastują [*wayyaGGî^odû šäma^oyim*] Jego [Boga] sprawiedliwość” (w.6), podobnie jak ludzie „świadczą, że Pan jest sprawiedliwy” (Ps 92,16). Nade wszystko jednak „niebiosa głoszą Jego sprawiedliwość [*hiGGî^odû haššäma^oyim cidqô*], a wszystkie ludy widzą Jego chwałę” (Ps 97,6; LXX tłumaczy: ἀνήγγειλαν οἱ οὐρανοὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ). Podobnie jak usta wiernego, gdy Bóg otworzy jego wargi „będą głosić [*yaGGîd*] Twoją chwałę” (Ps 51,17). Według Ps 64,10 „ludzie zdjęci bojaźnią sławią dzieło Boga”.

W świetle analizowanego fragmentu świat przekazuje autorowi Psalmu 19 orędzie, którego treścią jest chwała Boga. Pochodzi ono pośrednio od samego

W JAKI SPOSÓB PSALMY POCHODZĄ OD BOGA?

Boga jako Tego, który uczynił wszystkie stworzenia jako „dzieła swoich rąk”. Język, jakim mówi świat do autora Psalmu, jest różny od ludzkiej mowy, ale równie dobrze rozumiały. Demonstruje on chwałę Boga, czyli Jego wszechmoc i majestat. Proces „głoszenia” przez świat orędzia o Bogu trwa z dnia na dzień, z pokolenia na pokolenie. Tym samym jest podobny do ustnej tradycji, w której z pokolenia na pokolenie „głoszone” są dzieła, których Bóg dokonał na rzecz ojców Izraela. Szczególnie uderzające momenty tego orędzia są podobne do tych wyznań, które ocaleni bądź uzdrowieni przez Boga ludzie składali w świątyni. Świat okryty nieboskłonem staje się tym samym wielką świątynią, w której rozbrzmiewa głoszenie chwały Boga.

Człowiek modlący się ma za zadanie zrozumieć ten język, który mówi o „chwale Boga” bez zaangażowania ludzkich ust czy głosu. Co więcej, ten język, którym mówi świat stworzeń, radykalnie inny niż język ludzki, jest nade wszystko nośnikiem Bożego słowa. Doskonale widać to w Psalmie 147, w którym orędzie pochodzące od Boga i Jego słowo spada na ziemię pod postacią śniegu, gradu, mroźnego powietrza czy wiatru niosącego ciepło:

„Na ziemię zsyła swoje orędzie, mknie chyżo Jego słowo.

¹⁶ On daje śnieg niby wełnę, a szron jak popiół rozsiewa.

¹⁷ Ciska swój grad jak okruchy chleba; od Jego mrozu ścinają się wody.

¹⁸ Posyła słowo swoje [yišlaH Dübärô LXX - avpostelei/ to.n lo.gon auvtou] i każe im tajać; każe wiać swemu wiatrowi, a spływają wody.

¹⁹ Obwieścił swoje słowa Jakubowi, Izraelowi ustawy swe i wyroki.

²⁰ Żadnemu narodowi tak nie uczynił: o swoich wyrokach ich nie pouczył. Alleluja” (ww. 15-20).

Naród wybrany, pouczony wcześniej w inny sposób przez Boga Przymierza, jest w stanie zrozumieć język, w którym Bóg mówi, inicjując dialog z ludźmi. Psalmiści, patrząc na świat, odczytują zawarte w nim orędzie i słowo Boga. Mówi im ono o Jego potędze, majestacie i miłości. To ono inspiruje ich do wznoszenia pieśni uwielbienia – dającej się syntetycznie ująć w formie wielkiego Alleluja!

Dzieła Boga jako Jego „wyroki” i „głos” w historii ludu Przymierza

Trzecim rodzajem działania Boga, które dla autorów psalmów jest formą pośredniego przekazu słowa Bożego, są wydarzenia historii zbawienia.⁵ Bóg prze-

⁵ Por. S.A.Gameleira Soares, *Salmos: Historia, poesia e oracao. Una leitura de Ps 77*, Estudos Biblicos 10(1986),

mawia do nich językiem czynów, które podlegają wielorakiej analizie poznawczej. Szeroko opisuje ją autor Psalmu 77:

**„⁶ Rozważam [Hišša^{ab}Tî] dni starodawne i lata poprzednie
⁷ wspominam [´e|zKürâ] nocą moją pieśń,
w sercu roztrząsam [´äSi^oHâ] i duch [wayüHaPPëS] mój docieka:
¹² Wspominam dzieła Pana [ma|`alülê-yäh], zaiste wspominam
[´ezKürâ] Twoje dawne cuda.
¹³ Medytuję [wühägî^otî] nad wszystkimi Twoimi dziełami
i czyny Twoje rozważam”.**

Historia jest „rozważana” (*Hšb*), „przypominana” (*zKr*), „roztrząsana” jako przedmiot refleksji (*SiH*), „jest badana” jako przedmiot wnikliwych dociekań (*HPS*), i wreszcie „medytowana” w celu odkrycia zawartego w niej orędzia (*hgh*). Psalmista odkrywa w niej cudowne wydarzenia i wielkie dzieła, dokonane przez Boga Jahwe. To Jego wszechmoc widoczna w medytowanych wydarzeniach inspiruje psalmistę do opiewania wspominanej i rozważanej historii:

**„Cośmy słyszeli i cośmy poznali,
i co nam opowiedzieli nasi ojcowie
tego, nie ukryjemy przed ich synami.
Opowiemy przyszłemu potomstwu chwałę Pana
[müsaPPürim Tühillôt yhwh]
i Jego potęgę, i cuda, których dokonał” (Ps 78,4).**

Psalmista podkreśla, że to sam Bóg pozwolił ojcom oglądać swe cudowne dzieła, o których oni jednak zapomnieli: „Zapomnieli o Jego dziełach i o cudach, które im ukazał [´ášer her´ám]”. Dlatego obowiązek opowiedzenia i przekazania potomnym przyjął na siebie psalmista.⁶ Czyni to z wielką starannością i utrwala swój przekaz w formie pieśni, której treść ostatecznie pochodzi od Boga.

s. 8-27; H.G. Jefferson, *Psalm 77*, VT 13(1963), s. 87-91; P. Graham, *Ps 77. A Study of Faith and History*, RestQ 18(1975), s. 151-158.

6 Historia przeżywana i opowiadana przez ojców staje się źródłem nauczania (por. Ps 78,5), razem zresztą z przykazaniami danymi przez Boga na Synaju. Odkrywamy tu ducha reformy deuteronomistycznej, podjętej w VIII w. w Królestwie Izraela; por. M. Girard, *Les Psaumes redécouvertes. De la structure au sens*, t. II, Éditions Bellarmin, b. m. w. 1994, s. 356.

„Wyroki” Boże

Psalmiści dostrzegają działanie Boga w dziejach ludu Przymierza. Poszczególne interwencje zbawcze, nazywane wręcz cudami i znakami, są dla nich inspiracją do komponowania odpowiedniego tekstu modlitwy. Chodzi, oczywiście, o wielkie, o przełomowym znaczeniu dzieła, w których Bóg komunikuje swoim wierzącym ważną prawdę. Autorzy wielu psalmów, zaliczanych do gatunku pieśni historycznych, odczytują tę prawdę, która pochodzi od Boga, jest objawiana w poszczególnych cudach i znakach, w ich logicznym układzie obejmującym wieki historii, a dla nich czytelna i zrozumiała do tego stopnia, że wyrazili ją w swej pieśni i utrwalili.

Dobrym przykładem tak przebiegającej komunikacji między Bogiem a autorem psalmu – zapośredniczonej przez wydarzenia historii – jest twórca Psalmu 105.⁷ W swoim utworze opowiada o wielkich dziełach Boga w historii Izraela i wzywa pojedynczego wierzącego i cały lud:

„Pamiętajcie o cudach, które On zdziałał, o jego znakach i wyrokach ust jego” (w.5).

Do „cudów”, których Bóg dokonał, dochodzą jeszcze „dzieła mocy” (por. Ps 71,7; 78,43; 105,27; 135,9). Tymi dwoma określeniami poeta przywołuje całą historię zbawienia: w Psalmie 105 kładzie jednak nacisk na działanie Boga związane z plagami egipskimi.

Natomiast „wyroki ust Jego” [*ûmišPütê-pîw* – w. 5b] przez które Bóg mówi do autora psalmu (a przez niego do ludu) to: Jego decyzje przeciw Egipcjowi i faraonowi, wybór Izraela, kara na Egipt (Ps 105,14; por. Es 6,6; 7,4; 12,12), wyzwolenie ludu Izraela (Ps 105,37), ukaranie miszkańców Kanaanu (Ps 105,8-36). Krótko mówiąc, „wyroki ust Jego” to czyny wyzwalamyjące Izraela, a jednocześnie kary blokujące faraona. O „cudach” i „wyrokach” Boga jest mowa także w Pwt 6,20.22. „Wyroki ust” Boga napełniają ziemię (Ps 105,7). On bowiem nie jest jedynie Bogiem jednego ludu, ale objawia się jako Bóg, który dokonuje wielkich dzieł na całej ziemi i w świecie ciał niebieskich (por. Ps 19,1-7; 97; 147,15-20).

Interwencje zbawcze Boga są manifestacją Jego decyzji – „wyroków Jego ust”. Nie są one arbitralne, ale wynikają z danego ludowi Prawa Przymierza. Są aplikacją Bożego Prawa do konkretnej sytuacji dziejowej Izraela. Poszczególne

7 Por. N. Füglistler, *Psalm 105 und die Vaeterverheissung*, w: FS Scharbert, Stuttgart 1989, s. 41-59; D. Mathias, *Das „Gottesvolk“ in der Sicht der Geschitssummarien des Psalter*, w: FS S. Wagner, Berlin 1991, s. 193-208; A. Magnante, *La teologia dell'Esodo nei Salmi*, Bologna 1991.

„wyroki”, rozumiane jako decyzje Boga o udzieleniu pomocy ludowi, są logiczną konsekwencją słowa objawionego patriarchom i Mojżeszowi, a przez nich całemu Izraelowi, jak o tym mówi Psalm 147:

**„Obwieścił swoje słowa Jakubowi,
Izraelowi ustawy swe i wyroki.
²⁰ Żadnemu narodowi tak nie uczynił:
o swoich wyrokach ich nie pouczył. Alleluja” (ww.19-20).**

W Ps 19,8-10 wyrażenie „wyroki Pana” stoi w paralelizmie z takimi zwrotami jak: „Prawo Pana”, „świadectwo Pana”, „nakazy Pana”, „przykazanie Pana”. Wszystkie te określenia połączone są z informacją o zbawczym działaniu każdego z nich:

**„Prawo Pana doskonałe – krzepi ducha;
świadectwo Pana niezawodne – poucza prostaczka;
⁹ nakazy Pana słuszne – radują serce;
przykazanie Pana jaśnieje i oświeca oczy;
¹⁰ bojaźń Pańska szczerą, trwająca na wieki;
wyroki Pańskie prawdziwe, wszystkie razem są słuszne”.**

Z powyższego tekstu jasno wynika, że ujawniające się w historii „wyroki ust” Bożych – jako prawdziwe i słuszne – jaśnieją swą mądrością, oświecają oczy, radują serce, uczą i krzepią ducha. Psalmista jako człowiek pozostający w bliskiej relacji z Bogiem łatwo je odczytuje, przyjmuje jako rzeczywistość pochodzące od Boga, a następnie przekazuje całemu ludowi Przymierza.

Autor Psalmu 36 jest pod wrażeniem niezgłębionej wielkości Bożych wyroków i objawiającego się w nich wybawienia:

**„Twoje wyroki – jak Wielka Otchłań [mišPäṭekä Tühôm raBBâ]:
niesiesz, Panie, ocalenie ludziom i zwierzętom” (w.7).**

Z kolei z Psalmu 48 dowiadujemy się, że w „wyrokach” ust Boga objawia się Jego potężne imię i chwała pełna mocy:

**„Jak imię Twe, Boże, tak i chwała Twoja sięga po krańce ziemi.
¹² Niech się weseli góra Syjon,
niech się radują córki Judy z powodu Twoich wyroków!” (ww.11-12).**

W JAKI SPOSÓB PSALMY POCHODZĄ OD BOGA?

Widać zatem, że wyroki Boga manifestują się w historii ludu Przymierza w sposób naprawdę spektakularny. Mają nawet zasięg uniwersalny: „On, Jahwe, jest naszym Bogiem: Jego wyroki obejmują świat cały” (Ps 105,7). Przywracana dzięki nim sprawiedliwość – polegająca na poskromieniu wrogów Izraela – budzi radość miast Judy i mieszkańców Jerozolimy, zwłaszcza tych, którzy gromadzą się na Syjonie (por Ps 97,8 – w kontekście wielkiej teofanii eschatologicznej Boga, gdy padają w proch wszyscy bogowie pogan).

W psalmach historycznych wylicza się te „cuda, których Bóg dokonał”, a które są przez autorów rozumiane jako „wyroki Jego ust”. Teksty tych psalmów, jakkolwiek sformułowane przez ludzi i w ludzkich słowach, są natchnione wielkimi czynami Boga. Ten głos Boga – w postaci „wyroków” Jego ust – wciąż rozbrzmiewa w „dziś” oranta oraz ludu. I przynagła, by go słuchać.

„Głos” Boga – „gdy usłyszycie Jego głos” (Ps 95,7)

W Psalmie 95 – podobnie jak w Psalmach 50 i 81 – słyhać echo liturgii, podczas której prorok kultowy bądź lewita najprawdopodobniej w ramach Świąta Namiotów przypominał ludowi historię wyzwolenia z Egiptu i wzywał do nawrócenia.⁸ Podobne przemówienia połączone z wezwaniem do nawrócenia występują w Księdze Powtórzonego Prawa (por. 27,9-10; 31,9-13).⁹

W Psalmie 95 autor przypomina historię wyzwolenia Izraela, składające się na nią dzieła Boga, ale i naznaczoną oporem i buntem ze strony ludu. Ostatecznie w ww. 7b-9 zwraca się do swoich bezpośrednich słuchaczy w świątyni:

„Dzisiaj, gdy usłyszycie głos Jego [hayyôm ´i | m-Büqölô tišmä⁹ ´û]:

⁸ Nie zatwardzajcie serc waszych jak w Meriba, jak na pustyni w dniu Massa,

⁹ gdzie Mnie wasi przodkowie wystawiali na próbę i doświadczeni Mię, choć dzieło moje widzieli”.

Rzeczownik „dzisiaj” tworzy swego rodzaju łącznik między pokoleniem współczesnym psalmiście a pokoleniami wędrującym z Egiptu. Wzywa swoich współczesnych do nie popełniania błędu ojców, którzy nie słuchali głosu Boga,

8 Por. B. Marin, *Ascoltate oggi la voce del Signore! Il tema dell'ascolto nel Sal 95*, PSV 1(1980), s. 59-79; G.H. Davies, *Ps 95*, ZAW 88(1976), s. 183-195; R. Schmid, *Heute, wenn ihr auf seine Stimme hört*. Ps 95,7, w: FS J. Ziegler, Würzburg 1972, s. 91-96.

9 Podobne mowy znajdujemy w Ne 9,6-37; Est 9,6-15; 2Krn 29,5-11; Ps 106.

przemawiającego w wydarzeniach. Nie rozpoznawali Boga obecnego pośród nich, gdy interweniował wiele razy dla ich dobra. W wydarzeniach zbawczych nie widzieli manifestacji Jego boskiej obecności (por. Wj 17,7).

Jakkolwiek obecność ta była rzeczywista i gwarantowała pomoc na każdym kroku, Izrael nieustannie w nią wątpił. W tym kontekście „głosem Boga” są dokonane przez niego czyny dla dobra Jego ludu. Synowie Izraela – obecni podczas Świąta Namiotów w świątyni w Jerozolimie w czasach psalmisty – są przez niego wzywani, by wraz z nim słuchać „głosu Boga”, czyli widzieć Jego czynną aktywność w swoich dziejach i nie wątpić co do jej skuteczności zbawczej, czyli ufać jej („słuchać”). Ten sam Bóg, który miłuje Izraela, jest dalej obecny w jego dziejach i w podobny sposób daje w nich słyszeć „sвій głos”, czyli swe działanie. Wielka historia exodusu jest kontynuowana także „dzisiaj”, chociaż tworzą ją inne dzieła tego samego Boga. W ten sposób „głos Boga” rozbrzmiewa dalej i jest słyszalny dla psalmisty. On odbierając zawarte w nim orędzie od Boga, zamyka je w słowach swego psalmu i przekazuje ludowi.

Słowo Boże zawarte w psalmach pochodzi od Boga za pośrednictwem historii, na którą składają się czyny dokonane przez Boga dla dobra Jego ludu. Gdy historia ta jest analizowana w rozważaniach, przypominana i aktualizowana poprzez rytę, a nade wszystko medytowana daje autorom psalmów usłyszeć „wyroki” i „głos” Boga.

HOW DO THE PSALMS COME FROM GOD?

SUMMARY

In the present article the author illumines the issue of inspiration in the Book of Psalms. In broad strokes, he presents three models which explain how the Psalms come from God. First, they are a testimony of God's presence in the life of believer. God answers to the prayers of his faithful and through their experience transmits his Word to his people (cf. Ps 12, 18, 22; 30, 142). Second, God's Word resounds in the creation which speaks of his power, majesty, and love (Ps 19, 50, 96, 147). The psalmists interpret the particular language of creation and translate it into the prayer of worship. Third, God communicates with his people through the history of salvation. The Psalms remind God's "decrees", that is his mighty, salvific deeds for the sake of Israel (cf. Ps 19, 48, 105, 147), and contain his "voice" calling to obedience and to the acknowledgment of Jahwe's blessings (Ps 95).

